

1-Neden

- **Konu** : İstanbul'un Son Fayton Ustası
- **Mitolojik Tarihi** : Faytonun geçmişi mitolojik çağlara kadar uzanıyor. Yunan mitolojisinde atlı arabalar tanrıların yanı sıra güneşi de her gün gökyüzüne taşıyordu. Fayton kelimesinin kökeni ise bu arabaları kullanamayan bir delikanlının trajik hikayesine dayanıyor. Güneş Tanrısı Helios'un oğlu Phaeton babasını tanımamaktadır. Bir gün annesinden izin alarak güneşin doğduğu dağa, babasının sarayına doğru yola çıkar. Phaeton sonunda kıymetli taş ve altınlarla kaplı fildişi saraya vardığında babası ona neden geldiğini sorar. Phaeton; "Ölümlülere senin oğlun olduğumu kanıtlamama izin ver" diye cevap verir. Babası ise "Baban olduğunu kanıtlamak için Styx Irmağı üzerine and içerim ki, her şeyi yaparım" der. Phaeton bunun üzerine imkânsızı ister: Dileği babasının her gün arkasına güneşi alıp, gökyüzünde sürdüğü ve böylece günü yarattığı atlı arabayı sürmektir. Babası "Sen ölümlüsün. Benim arabamı tanrı Zeus bile kullanamaz. Denizden tepelere çıkan güneş, öyle dik, öyle yalçındır ki, düşersin. Atlar desen azgın mı azgın. İniş yolu da diktir. Ben bile zor inerim o yolu. Yukarda neler var diye merak ediyorsan eğer; ben sana söyleyeyim... Korkunç yaratıklar, boğa, aslan, akrep, yengeç var. Hepsi seni öldürmeye kalkar. Gel vazgeç bu dilekten, başka bir şey iste, hemen yapayım" dese de Phaeton ısrar eder. Babası çaresiz güneşin atlı arabasını getirir. Her tarafı değerli taşlardan ve altından yapılmış arabaya atlayan Phaeton'a, "Tut kırbacı ve sımsıkı al eline dizginleri. Benim daha önceden bıraktığım tekerlek izleri sana rehberlik edecek. Çok hızlı gidersen cenneti, çok yavaş gidersen annenin evini ve dünyayı yakarsın. Ya şimdi dizginleri al ya da fikrini değiştirerek arabayı bana geri ver" der. Phaeton ise atlara hareket etmelerini emreder. Bu yabancıdan korkan ve şaha kalkan atlar, sürücülerinin acemi olduğunu hemen anlar. Yokuşu öyle hızla çıkarlar ki, seyredenlerin bile ödleri kopar. Phaeton bile dizginleri bırakır. Atlar, doğu rüzgârını geçerek hızla yeryüzüne inmeye başlar. Arabanın güneşten getirdiği sıcaklık yüzünden Helikon, Parnassos ve Olympos tepeleri tutuşur. Vadileri ateşler sarar. Irmaklar buhar olur. Öyle ki, Nü Nehri kaçacak delik arar, sonunda başını bir daha hiç çıkarmamak için bir yere sokar ve o gün bugün kimse kaynağını öğrenemez. Libya baştan başa kavrulur, çöl olur. Habeşistan halkı ise yakıcı güneşten kararır. Bunun üzerine Zeus eline hemen yıldırımını alıp Phaeton'a doğru fırlatır. Yıldırım Phaeton'a çarpar ve delikanlı arabadan düşüp Eridanos Irmağı'nın sularına gömülür. Phaeton ölmüştür. Kız kardeşleri korkup öyle çok ağlarlar ki, ırmağın kenarındaki kavaklara dönüşürler. Bugün bile kardeşleri Phaeton için ağıt yakıp gökyüzünden gelen en ufak meltemde bile ürküp titremeye başlar.
- **Tanımı ve Tarihi** : Fayton kelime olarak Fransızca'dır. Phaeton (faeton) körüklü, açık binek arabası anlamını taşır. Fayton dört tekerlekli; ön tekerlekleri küçük, arka tekerlekleri büyük, tek oklu ve çift at koşulu bir araçtır. Öndeki arabacı yarı yüksekte oturur. Körük çekildiği zaman arabacı körük dışında kalır. Arabaya ön ve arka tekerleklerin çamurlukları arasına yerleştirilmiş basamakla binilir. Tarihi kaynaklara göre faytonculuk, Milattan Önce 2800 yıllarında Mısır'da ortaya çıkmış. Milattan Önce 1800 yıllarında Asurlular dört tekerlekli atlı araba yapmışlar. 9. yüzyılda da atların dizginle idare edilme sistemine geçilmiş. Fayton ilk defa İstanbul'a, Sultan Abdülmecit döneminde saray ve konak arabası olarak getirilmiş. Sultan Abdülaziz döneminde de faytonlar kiralanmaya başlanmış. Günümüzde sadece İstanbul Adalar'da, Konya Meram'da ve bazı sahil kasabalarında kullanılmaktadır. Akhisar'da iki fayton imalathanesi bulunmaktadır. İstanbul Adalar'da bulunan yaklaşık 300 faytonun (Her biri plakalı ve Ulaştırma Koordinasyon Merkezi'ne kayıtlı faytonlar, dünyada amme hizmeti veren tek at arabası özelliğini taşıyor) kaldırılmasına yönelik 2008 yılında Adalar Belediyesi eski Belediye Başkanı Çoşkun Özden tarafından bir çalışma başlatılmış ancak tepki nedeniyle durdurulmuştur. Adalar'da sadece tamir işi ile uğraşan üç usta bulunmaktadır. Ancak araba imalatı bir usta (Nazmi Usta) tarafından yapılmaktadır.

Fayton arabası imalatına yönelik İstanbul'da tek kalan usta ise 1933 Bulgaristan doğumlu 1935 yılında Türkiye'ye göçmüş Mustafa Serin'dir. Trajik olan bir başka şey ise sadece ustanın tek kalması değildir. 1955 yılından beri kullandığı imalathanesinin bulunduğu arazi, Vakıflara ait olduğu için kapitalizmin kar hırsından nasibini alarak, kat karşılığı inşaat firmasına verildiğinden 2009'ın sonlarında yıkılmıştır.

Kaynak: Gündüz Akagündüz (Foça Dergisi), Fethi Satıcı (Kartal Gazetesi), Fahri Özparlak (Konya Ticaret Odası)

2-Ne

- Proje çalışmasında ustanın emeği, son olması nedeniyle trajik durumu, yıkılacak olması nedeniyle mekanın etkisi ve birbirleriyle olan bütünselliği ön planda olacak.

3-Nerede

- Mekan olarak imalathane, Yalova'daki fayton sepeti ustasının imalathanesi, Mustafa Usta'nın evinde çalışma yapılacak.

4-Ne Zaman

- Fayton yapılışında her önemli parçanın imalatında çalışma yapılacak.

5-Nasıl

- Nikon D80 DSLR ve Panasonic Lumix FZ18 makineleri kullanılacak.

6-Kimler

- Nursel ÖZKAN ve Erol YILMAZ projeyi yürütecek.

7-Konu Görselliği

- Kapalı mekan ama ışık alan kısmı olan imalathanenin yılları, nostaljiyi yansıtan bir havası var.

8-Tahmini Süre

- Yaklaşık 6 ay.

9-Hedefler

- Kazım Koyuncu Kültür Merkezi'nde sergi ve gösteri, internette sergi, emek ile ilgili mekanlarda sergi ve gösteri.

10-Bütçe

- Sergi için 30x40 ebatlı yaklaşık 30-50 fotoğraf için 300-500 TL.